

УДК 341:339.543

Гужвій Наталія Миколаївна

студентка юридичного факультету

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Гужвий Наталия Николаевна

студентка юридического факультета

Киевского национального университета имени Тараса Шевченка

Huzhvi N.

student of law faculty

Taras Shevchenko national university of Kyiv

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПЕРЕМІЩЕННЯ ВАЛЮТНИХ ЦІННОСТЕЙ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Анотація: В статті зроблено спробу розглянути умови переміщення валютних цінностей через митний кордон за законодавством ЄС, значну увагу приділено особливостям порядку їх переміщення між країнами ЄС та за межі союзу.

Ключові слова: валютні цінності, готівка, банківські метали, митний кордон.

Аннотация: В статье сделана попытка рассмотреть условия перемещения валютных ценностей через таможенную границу в соответствии с законодательством ЕС, значительное внимание уделено особенностям порядка их перемещения между странами ЕС и за пределы союза.

Ключевые слова: валютные ценности, наличные деньги, банковские металлы, таможенная граница.

Summary: The article attempts to consider the conditions for the movement of currency values across the border in accordance with EU legislation, considerable

attention is paid to the peculiarities of the order of their movement between the EU jurisdiction and outside the union.

Key words: currency values, cash, banking metals, customs border.

Вступ. Прогресуючий розвиток комунікаційних систем на фоні лібералізації міжнародних економічних, і зокрема валютних відносин, призвів до абсолютної мобільності капіталу. В сучасній науковій доктрині існують різні підходи до розуміння, що саме входить до обсягу поняття «вільний рух капіталу», але завжди об'єктами, що складають собою «капітал» є ті чи інші види валютних цінностей. Водночас, увагу науковців останніми роками привертає безготівковий рух капіталу, внаслідок чого сучасні світові тенденції фактичного (тобто, фізичного) переміщення валютних цінностей через митний кордон залишились певним чином поза увагою вітчизняних науковців. Серед науковців, які все ж здійснювали у даній сфері дослідження є Н. В. Божидарнік, Т. В. Божидарнік, Л. І. Кийда.

Тому, враховуючи динамічність глобалізаційних процесів, посилену активізацію руху товарів, послуг, осіб та капіталів між країнами, необхідно досліджувати способи правового регулювання переміщення валютних цінностей у зарубіжних країнах для подальшої оптимізації українського законодавства вимогам сучасності.

Актуальність роботи полягає в тому, що шлях України до євроінтеграції та підписання нею Угоди «Про асоціацію між Україною та ЄС», вимагає дослідження, які саме правила переміщення валютних цінностей через митний кордон ЄС існують.

Метою роботи є аналіз тенденцій розвитку правового регулювання переміщення валютних цінностей через митний кордон ЄС, як основного зразка реформування митного законодавства в Україні.

Результати дослідження. Угода про Асоціацію з ЄС вимагає впровадження низки положень митного законодавства ЄС. Зокрема, до митного законодавства України повинні бути імплементовані 70-80% положень Митного кодексу ЄС. В

2015 році мала бути розпочата масштабна митна реформа, яку склали б наступні елементи:

- спрощення процедур та автоматизація митної справи;
- скорочення часу митного оформлення товарів;
- розроблення механізму надання оцінки керівникам митних органів з боку бізнес-спільноти та представників громадськості;
- запровадження ефективної системи обміну інформацією між митними органами та компаніями;
- створення у структурі митних органів підрозділів митного пост-аудиту та посилення ролі відповідного напрямку роботи митних органів;
- створення системи оперативного реагування на випадки порушень в діяльності митниць;
- забезпечення ефективного здійснення «громадського контролю»;
- вжиття заходів, спрямованих на недопущення та профілактику корупційних проявів серед працівників митних органів.[7]

Також, при активному розвитку електронних технологій система електронного декларування валютних цінностей потребує вдосконалення, зокрема шляхом уніфікації форм для заповнення декларацій. Наприклад, майже на всіх державних сайтах ЄС, які пов'язані із законодавством або здійсненням митної справи можемо віднайти зразки та форми заповнення митних декларацій на всіх мовах країн-учасниць ЄС та 9 найпоширеніших іноземних.

Також лібералізація руху капіталу, в свою чергу, вимагає значних змін у політиці НБУ, насамперед, дерегуляції валютного контролю. Чинне законодавство в цій сфері, у першу чергу, Декрет Кабінету Міністрів «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» 1993 року, нездатне стримувати відтік капіталу з країни та є занадто забюрократизованим і скоріше гальмує економічні процеси, ніж сприяє їхньому розвитку.

Що ж до законодавства ЄС перш за все необхідно зазначити, що готівка, цінні папери та розрахункові документи не регулюються одними законодавчими актами із банківськими металами, що власне є логічним, оскільки з часів

скасування золотого стандарту банківські метали втратили свою функцію засобу платежу при розрахунках, і власне такі об'єкти за своєю економічною природою є зовсім різними.

«Регулювання контролю розрахунків» (ст. 2 Регламенту(ЄС)№ 1889/2005) засоби розрахунків визначає наступним чином:

- Боргово-обігові, в тому числі фінансових інструменти у формі на пред'явника, такі як дорожні чеки.
- Оборотні інструменти (включаючи чеки, векселі та грошові перекази), які або в формі на пред'явника, які були схвалені без обмежень, виписані на фіктивного одержувача платежу, або іншим чином в такій формі.
- Неповні інструменти (включаючи чеки, векселі та грошові перекази) підписані, але від імені одержувача платежу.

Стосовно валюти, то вона визначається фактично так само як і в Україні, тобто це банкноти та монети відповідно валюти ЄС (євро) або іноземних валют. Відносини стосовно валюти також регулюються Регламентом (ЄС)№ 1889/2005.

Щодо банківських металів та коштовного каміння, то відносини щодо них врегульовуються митним, а не фінансово-банківським законодавством і можуть бути конкретизовані на рівні окремих країн.

Окрім того, в ЄС діє Митний кодекс (зміни до нього були внесені в 2016 році), який поширює свою дію на всі країни ЄС [6], крім цього, створена Загальна стратегія управління готівкою при в'їзді або виїзді на територію ЄС, що стало вирішальним кроком у політиці ЄС, спрямованої на посилення заходів щодо запобігання відмивання грошей, фінансування тероризму та іншій незаконній діяльності.

Законодавство ЄС реалізує рекомендацію 32 (R 32) Цільової групи з фінансових заходів (FAFT) щодо осіб, які переміщують готівку, на рівні ЄС.

Регламент (ЄС) № 1889/2005 Європейського парламенту і Ради від 26 жовтня 2005 набув чинності 15 грудня 2005 року та застосовується з 15 червня 2007 року, він здійснює широкий підхід до контролю руху грошових коштів в або з Європейського Союзу (надалі - Регламент).

Регламент є невід'ємною частиною боротьби з відмиванням грошей ЄС і стратегії боротьби з тероризмом у сфері фінансів, що також тягне за собою заходи, що регулюють операції через «формальний» фінансовий сектор (банки тощо).

Його положення вводять зобов'язання для мандрівників при в'їзді або виїзді з ЄС і переміщенні через кордон € 10 000 або більше готівкою (або її еквівалент в інших валютах або оборотних документах на пред'явника), зробити заяву в митні органи.

Поріг у 10 000 євро, з точки зору законодавця ЄС, вважається досить високим, щоб не покладати додаткові зобов'язання на більшість мандрівників і торговців.

Митні органи мають право відповідно до Регламенту здійснювати контроль за особами, їх багажем і їх транспортними засобами, затримувати готівку, що не була оголошеною.

На відміну від українського законодавства, законодавство ЄС проголошує, що не має на меті припинити відтік готівки закордон, а навпаки встановлює межу у 10 000 євро для того, щоб більше осіб могли вільно переміщувати такі суми, зокрема і торговці, тобто особи зайняті у комерційному секторі економіки, про що в постановах Правління НБУ взагалі не згадується.

Зобов'язання щодо декларування покладається на будь-яку фізичну особу, яка в'їжджає або виїжджає з ЄС і перевозить готівку, вартість якої становить 10 000 євро або більше повинна повідомити про таку суму компетентним органам держави-члена, через яку він /вона ввозить або вивозять їх з ЄС.

Тобто це:

- будь-яка фізична особа, будь-який мандрівник або член екіпажу, який в'їжджає або залишає ЄС повітряним, автомобільним, залізничним або морським транспортом;
- особа, яка здійснює переміщення грошових коштів для юридичної особи (наприклад, компанії, на яку він/вона працює), крім того ця людина повинна надати назву компанії в повідомленні митних органів;

- для осіб, які подорожують в групі обмеження у € 10 000 застосовується до кожної людини індивідуально;
- зобов'язання «оголосити кошти» також відноситься до неповнолітніх, через їх батьків або законних опікунів, та розумово неповноцінних осіб або осіб, захищених дорослих через їх юридичне представництво;

Регламентом також передбачено, що якщо особа не впевнена у тому, повинна вона повідомити митні органи чи ні, важливо, щоб така особа підійшла і звернутися за консультацією до компетентних органів в пункті в'їзду або виїзду з ЄС.

У випадку, якщо особа все ж має обов'язок задекларувати перевезення нею тих чи інших валютних цінностей, буде використовуватись гармонізована система декларування.

У випадку, якщо особа вчинить правопорушення - не задекларує, або задекларує неправильно, то до неї можуть бути застосовані такі заходи як затримка коштів для з'ясування обставин та/або штраф.

Правова основа дозволяти затримання незадекларованих або неправильно задекларованих валютних цінностей закріплена в статті 4.2 Регламенту, який передбачає наступне : «якщо зобов'язання задекларувати грошові кошти не виконано або неправильно виконано, грошові кошти можуть бути затримані адміністративним рішенням відповідно до умови, викладеній відповідно до національного законодавства». Отже, для адміністративних стягнень застосовується локальне законодавство.

Тобто, в ЄС митне законодавство має загальнообов'язковий характер для всіх країн, а притягнення до відповідальності за його порушення відбувається за законодавством країни виявлення правопорушення.

Відповідно до статті 9 Правил контролю готівки, кожна мобільна станція (органи контролю на кордонах між країнами в середині Євросони, існують у зв'язку із відсутністю контрольно-пропускних пунктів між цими країнами) повинна ввести покарання за випадки невиконання зобов'язання «оголосити

кошти». Санкції, що застосовуються кожною мобільною станцією повинні бути прописані в національному законодавстві.

Грошові кошти (частина або загальна сума) може бути затримано і штраф за недекларування або інші заходи будуть введені відповідно до умов, викладених в національному законодавстві. Ці санкції мають бути пропорційними, ефективними і стримуючими.

Варто звернути увагу на той факт, що деякі держави-члени мають національні положення, що регулюють відносини стосовно коштів, що переміщуються між державами-членами або навіть в межах однієї держави-члена. Це не є компетенцією ЄС, тобто такі дії не входять до компетенції ЄС.

Також особливу увагу в Регламенті приділено захисту персональної інформації із посиланнями на Директиву 95/46/ЄС та Регламент (ЄС)№ 45/2001, зокрема вказується, що надана інформація буде надаватися Підрозділу фінансової розвідки (ПФР) держави-члена, через яку відбувався в'їзд та виїзд з території ЄС. ПФР є центральними органами створені для контролю за фінансовими операціями з метою боротьби з відмиванням грошей і фінансуванням тероризму. [5]

Висновок. Дослідивши порядок переміщення валютних цінностей через митний кордон ЄС, можемо дійти до висновку, що при в'їзді на територію ЄС та переміщенні валютних цінностей громадянам України варто враховувати дворівневість митного законодавства у Європейському союзі та специфічні повноваження органів контролю на кордонах країн Євросоюзу.

українське законодавство у цій галузі подібне до європейського, однак потребують подальшого вдосконалення з метою гармонізації із законодавством ЄС «технічні аспекти»: уніфікація форм декларацій та їх гармонізація із європейським зразком для пришвидшення митного оформлення при переміщенні валютних цінностей. А також у сферах лібералізації порядку переміщення, зниженню бюрократизованості процесів, підвищення ролі електронного декларування, забезпечення захисту персональної інформації декларанта та застосування інших методів валютного контролю, крім індивідуальних ліцензій.

Література:

1. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
2. Декрет КМУ «Систему валютного регулювання та валютного контролю» № 15-93 від 19.02.1993 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.
3. Постанова Правління Національного банку України від 22.12.2011 р. №469 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: «Про затвердження Положення про переміщення цінних паперів через митний кордон України» <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0105-12>
4. Інструкція № 148 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0520-08>
5. Регламент (ЄС) № 1889/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/taxation_customs/individuals/cash-controls_en
6. Регламен Ради ЄС №2913/92 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_742
7. Л. І. Кийда Спростення під час переміщення через митний кордон України та декларування валютних цінностей у контексті євроінтеграції / Вісник АМСУ. Серія: "Державне управління", № 1 (12), 2015– с.37-43
8. Валютні операції [текст] підручник / Н. В. Божидарнік, Т. В. Божидарнік - К.: "Центр учбової літератури", 2013. - 698 с.